Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk At Yarışı Deneyimleri: Bucalı Atçılar ve Yarışseverler*

The First Horse Racing Experiences in the Ottoman Empire: Horse Breeders and Bookmarkers of Buca

Ozan Torun** - Fahriye Dinçer***

Abstract: The first modern horse racing meeting in Ottoman Empire dates back to 1856. This meeting held in Buca (İzmir) was organised by the Levantine entrepreneurs living in the neighborhood to celebrate the beginning of the construction of İzmir-Aydın Railway. The local people of İzmir showed much interest in this organization since its beginning. Until 1880s, only foreigners and non-muslim subjects of the empire could attend in the organization as breeders and jockeys. However during the last quarter of the 19th century, the muslims also began to register their horses in the courses. The reason why these meetings took root in Buca is the geographic and commercial aspects of İzmir where Ottoman and European cultures meet for centuries. Modern horse racing was one of the socio-cultural values that Levantine people and foreign merchants brought in daily life of İzmir. The Ottoman Sultans Abdülmecid and Abdülaziz paid much attention to the races when they visited the city and both of them tried to facilitate the integration of muslim subjects into the organization. These first races held in Buca have important effects on the beginning of horse races in Kağıthane (İstanbul) and the establishment of the Ottoman Jockey Club. Today's races in İzmir is the continuation of this periodical organization started in the mid 19th century. On the other hand, İzmir is one of the oldest horse breeding cities of Turkey thanks to this initiative dating to 1856. This research aims to reveal the circumstances in which this centenary sportive, cultural and entertaining organization took root in Buca by the Levantines and foreign people living around. The paper is a part of a dissertation named "The Ethnographic History of Horse Racing in Turkey" which continues in the Department of Atatürk Principles and History of Revolution in Yıldız

* Bu makale, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı doktora öğrencisi Ozan Torun'un, Dr. Öğr. Üyesi Fahriye Dinçer'in danışmanlığında devam eden "Türkiye'de At Yarışlarının Etnografik Tarihi" başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı

PhD. Student, Yildiz Technical University Institute of Social Sciences Department of Atatürk's Principles and Reforms History

ORCID 0000-0002-7669-8826

ozanml@yahoo.fr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü

Asst. Prof., Yildiz Technical University Faculty of Science and Literature Department of Human and Social Sciences

ORCID 0000-0003-3022-1288

fahriyed@yahoo.com

Cite as/ Atıf: Torun, O., Dinçer, F. (2020). Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk at yarışı deneyimleri: Bucalı atçılar ve yarışseverler, *Turkish Studies - Social*, 15(2), 415-426. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40061>

Received/Geliş: 08 December/Aralık 2019

Accepted/Kabul: 25 February/Şubat 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 29 February/Şubat 2020

CC BY-NC 4.0

Technical University and is fed by the documents from The Jockey Club of Turkey Archive and some other related databases.

Structured Abstract: Many of the studies focused on the history of modern horse racing in Turkey dates it back to the mid 19th century. According to this common opinion, the Levantine people living in the neighborhoods of İzmir were the initiators of this event because they were familiars to the races thanks to their homelands' racing rituals, so such activities were a part of their daily life and cultural heritage. On the other hand, the trading and judicial reforms of the Ottoman Sultanate enabled this community to get rich and live in better conditions. Thus, the Levantines started the first horse races in Buca as an entertaining event while they were continuing to expand their commercial activities especially on the agriculture, textile and mining.

This study tries to examine thoroughly these entrepreneurs' actions to establish and institutionalize this old sport and/or play in Buca. However the existing studies on this issue are not sufficient to clarify how the first jockey club in the Ottoman Land emerged, who found it and who attempted in the races, how many races were held till the end of the century, when the races were finalized etc. It is believed that to enlighten these details will contribute to the history of horse racing in Turkey. On the other hand, these Levantine people have many contributions on the transformation of daily life in İzmir by opening new sport clubs, organizing balls, publishing newspapers and so on. The modern horse races were also one of these "new" customs for the Turks living around because they were not familiar to such an organized racing event. Their traditional equine experiences were limited to the races in long distances by virtue of some dynastic ceremonies and some games such as cirit and çevgan originated from the Middle Asian ancestors. How the Turks were impressed by and attempted in this event is another subject examined in this study.

This paper has a descriptive content about the Buca horse races focusing on the old promoters and participants. To handle this subject, a comprehensive research was carried out in the Museum of Jockey Club of Turkey (TJK), archives of some periodicals, related libraries and some digital databases. Especially, the Museum of TJK and a website called www.levantineheritage.com were the most efficient resources containing exceptional documents about the subject. There are not so much publications about this social history in Turkey but fortunately these two resources were subsidiary to enlighten some important cases. At the same time, some biographic works were also very helpful to be able to understand the social and cultural aspects of the period. For example, the thoughts, behaviours and emotions of the breeders and bookmakers of Buca came up thanks to these biographies. Because the races realized in the 19th century, it was impossible to resort to oral history interviews. Finally, the researcher went to Buca to observe the hippodrome, mansions and some old institutions' buildings founded by the Levantines. This was a highly impressive experience contributing to the study.

At the end of the research, it is observed that the first modern horse race organization in Buca is an important step in the modernization process of the Ottoman society. Horse race is an identical innovation in the transformation of the daily life in 19th century because probably many people saw such a public event for the first time in their lives. They were getting together for a sportive, entertaining and exciting event, watching horses and likely betting on them. This was a common competition without any hostility or fanaticism. On the other hand, this event was opened to only a small community at the beginning but then, all subjects of the empire started to attend in and shared similar emotions together. So, this was also a means of cultural connection between different communities living in the same area but having diverse values. Buca horse races impressed also two sultans of the Empire, Abdulmecid and Abdulaziz, who came İzmir and watched the event in the hippodrome. Both of them liked and got impressed what they attend in. After the experiences they had in Buca, the sultans ordered to establish a jockey club in Istanbul and start such a periodical event in the capital city. In other words, Buca races encouraged the leaders of the empire to found and support the modern races in the country.

The first horse races in Buca has been accepted as the beginning of horse racing history of Turkey. Because there were limited publications about it, this research would contribute to identify the period and process. This paper is a part of a dissertation named "The Ethnographic History of Horse Racing in Turkey" which continues in the Department of Atatürk Principles and History of Revolution in Yıldız Technical University. Therefore, this research also assisted it to clarify the beginning of this tradition living today in İzmir and all over the country.

Keywords: History of Turkey, Horse racing, Daily Life, 19th century, Buca

Öz: Osmanlı İmparatorluğu topraklarında, bilinen Batılı anlamda ilk düzenli at yarışları 1856 yılında Buca'da koşulmuştur. İzmir-Aydın Demiryolu inşaatının başladığı sene, bu vesileyle koşulan ilk yarışlar, ticari faaliyetler yürütmek amacıyla bölgeye gelen Avrupalılar tarafından düzenlenmiş, İzmir ve çevresinin yerel halkı ise başlangıçta yılda bir kez düzenlenen fakat takip eden yıllarda sayısı artan bu etkinliğe büyük ilgi göstermiştir. Yüzyılın son çeyreğine kadar yabancıların ve imparatorluğun gayrimüslim tebaasının at sahibi ve jokey olarak katılabildikleri etkinliğe Müslüman tebaa yalnızca izleyici olarak alınmış, 1880'ler itibarıyla onlar da atlarını koşurmaya başlamıştır. At yarışlarının Buca'da başlamasının nedeni, İzmir'in imparatorluğun Batı dünyasına açılan önemli bir kültür ve ticaret kenti olmasına dayanır. Burada yaşayan Levantenlerin ve yabancı yatırımcıların, kent yaşamına kazandırdıkları sosyal-kültürel faaliyetlerden biri olan at yarışları, kentin ve çevre yerleşimlerin ahalisi için yenilikçi ve ilgi çekici bir etkinlik olarak kabul görmüş, Sultan Abdülmecid ve Sultan Abdülaziz kente yaptıkları ziyaretlerde at yarışlarıyla yakından ilgilenerek Müslüman tebaanın da katılımını teşvik edici girişimlerde bulunmuşlardır. 19. yüzyılda Buca'da başlayan yarışlar, padişahlardan da gördüğü ilgiyle, İstanbul Kağıthane'de düzenlenen yarışlara ve Dersaadet Jokey Kulübü-Cemiyet-i Sipahiye'nin kuruluşuna doğrudan etki etmiştir. Günümüzde, Buca'daki Şirinyer Hipodromu'nda koşulan at yarışları, yaklaşık bir buçuk asır önce başlayan bu periyodik etkinliğin devamı olup, İzmir'in ülkenin en eski ve köklü atçılık kentlerinden biri olma özelliğini yaşatmaktadır. Bu çalışma, imparatorluk çatısı altında yaşayan Batılıların ve Levantenlerin Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla elde ettikleri ayrıcalıklar vesilesiyle ilk tohumlarını attıkları bir yüzyılı aşkın sportif, kültürel ve eğlence odaklı etkinliğin hangi koşullar altında ortaya çıktığını araştırmayı hedeflemektedir. Çalışma, araştırmacının YTÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü'nde Türkiye'de At Yarışlarının Etnografik Tarihi başlıklı doktora tez çalışması kapsamında, Türkiye Jokey Kulübü arşivinde, ilgili kurum arşivlerinde ve süreli yayın veritabanlarında yapılan arşiv taramalarında ulaşılan bilgi-belgeyle desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye tarihi, At yarışı, Gündelik Hayat, 19. yüzyıl, Buca

Giriş

At yarışları ve üzerine oynanan bahislerin bilinen ilk uygulamaları Antik Çağ uygarlıklarına kadar uzanır. Günümüzde yaygın olarak kullanılan kural ve düzenlemeleri ise, 17. yüzyıl Britanya'sında, dönemin hükümdarlarının kaliteli atlara sahip olabilmek için izledikleri yetiştiricilik politikalarına dayanır. Zira iyi atlara sahip olabilmek, bireyler için sosyal bir statü, ülkeler içinse savaş alanında zafer demektir. Bu bakış açısıyla Britanya'da gelişen yetiştiricilik uygulamalarına, güçlü olanla zayıf olanı birbirinden ayırabilmek için düzenlenen yarışlar eşlik etmeye başlar ve bu gelenek, İngilizlerin yayılcı politikası sayesinde 19. yüzyıla gelindiğinde dünyanın farklı bölgelerine ulaşır. At yarışlarının bu “modern” haliyle tanışan toplumlar arasında, Batı dünyasıyla bu yüzyıl içinde siyasal, ticari ve kültürel ilişkileri artan Osmanlılar da vardır.

3 Haziran 1839'da ilan edilen Gülhane Hatt-ı Hümayunu, bu tarihten itibaren tüm Osmanlı tebaasının kanun önünde eşitliğinin devlet tarafından güvence altına alındığının belgesidir. Ne var ki, bu açılımı yeterli bulmayan Batılı devletler, gayrimüslimlerin haklarını Müslümanlarla denk hale getirecek daha köklü reformlar yapılmasını talep eder. Kırım Savaşı sırasında (1853-1856) bu yöndeki baskıların artması üzerine, 18 Şubat 1856 tarihinde Islahat Fermanı adlı yeni bir reform paketi yayınlanır. Bu ferman, imparatorluk tebaası içindeki farklılıkları ortadan kaldırmanın yanında, Batılı ülkelerin Osmanlı topraklarında daha geniş olanaklarla ticari faaliyetler yürütmesinin de önünü açmıştır. İktisadi ve toplumsal serbestlik rüzgarlarının estiği bu ortamda, İzmir'de yaşayan bir grup Levanten ailenin girişimleri sonucu 23 Eylül 1856 tarihinde imparatorluk topraklarındaki ilk düzenli yarışlar Buca'ya bağlı Paradiso'da (bugünkü Şirinyer) koşulur. Bu yarışlar, günümüzde Türkiye'de dokuz hipodromda düzenlenen at yarışlarının, Osmanlı dönemine uzanan başlangıcı ve imparatorluktan cumhuriyete devredilmiş bir kültür mirası olarak kabul edilebilir.

Yarış Organizasyonunun Mimarları: Bucalı Levantenler

17. yüzyıl itibariyle İngiltere’de adım adım gelişen ve “üzerinde güneş batmayan topraklarına” hızla yayılan profesyonel yetiştiricilik ve yarışçılığın Osmanlı İmparatorluğu’nda Buca’da hayat bulması bir tesadüf değil. Zira İzmir, imparatorluğun Batı dünyasına açılan önemli bir liman kenti konumundayken, aynı zamanda pek çok Levanten’in ve Avrupalı görevlinin de yaşadığı, ticari ve diplomatik faaliyetler yürüttüğü bir bölgenin merkezidir. Hatta bu nedenle, imparatorluk sınırları içinde faaliyete geçen ilk banka, İzmir ve çevresindeki Avrupa menşeli yatırımcılara hizmet vermek için Londra’da kurulan Commercial Bank of Smyrna olur (Pamuk, 2007: 229). Limana ve kent merkezine yakın bir konumdaki Buca’ya yerleşmiş çoğu İngiliz, Fransız ve İtalyan kökenli aileler, anayurtlarından yanlarında getirdikleri kültür öğelerini burada da yaşatmayı sürdürmüş; kendi konaklarını, kiliselerini, eğitim kurumlarını ve ortak yaşam alanlarını inşa etmişlerdir (www.buca.bel.tr, 2019). Toprak ve Karakurt, günümüzde gömü yapılmayan ve sit alanı statüsü verilen Buca Anglikan Mezarlığı’ndaki mezar taşlarının birer heykeltıraş eseri olduklarına ve oldukça bakımlı durumlarına dikkat çeker (2009: 89-90). Tüm bu bilgilerden, söz konusu dönemde bölgede yaşayan ve buraya defnedilen kişilerin saygın ve toplumsal katmanlaşmada yüksek statüde oldukları sonucu çıkarılabilir.¹

Buca’nın sosyal-kültürel açıdan canlanmasını sağlayan başka bir etken daha vardır: yapımına 1856 yılında başlanan ve imparatorluğun Anadolu topraklarındaki ilk demiryolu hattı olan “İzmir-Aydın Demiryolu Projesi.” Batılı tüccar ve yatırımcılar Avrupa menşeli mallarını Anadolu’nun içlerine ulaştırmak, üretimde ihtiyaç duydukları ucuz hammaddeleri ise iç bölgelerden limanlara taşıyabilmek için bu yüzyıl içinde demiryolu inşaatlarına ağırlık vermeye başlar. Günden güne dışarıya daha bağımlı hale gelen Osmanlılar ise, bilhassa İngilizlere önemli imtiyazlar sunmuştur. Örneğin 1838 yılında imzalanan Osmanlı-İngiliz Ticaret Antlaşması’yla İngiliz tüccarlar için bütün iç gümrük ve tekeller aşamalı olarak kaldırılmış, bunun sonucunda 1827-1850 arasında Osmanlıların İngiltere’den ithalat miktarı %400’den fazla artış göstermiştir (Kurmuş, 1982: 26). İşte bu ortamda, imparatorluktan imtiyaz alan şirketlerden Ottoman Railway Company (ORC), maden ve tarım ürünleri açısından zengin bir kent olan Aydın’ı İzmir limanına bağlamak için 1856’da İzmir-Aydın demiryolu inşaatının temelini atar (Map of the Ottoman Railway from Smyrna to Aidin, 1860). Bu hat üzerinde açılan ilk istasyonlardan biri ise, bu tarihten itibaren bir buçuk asırdan uzun süre boyunca at yarışlarına ev sahipliği yapacak olan Buca’dır. Buca’ya düzenli seferler 1866 itibariyle başlar (Beyzatlar, 2010: 89).

Demiryolu hattıyla Buca’nın merkeze ve diğer yerleşim noktalarına bağlanması, kent nüfusunun ve ticari faaliyetlerin artışı da beraberinde getirir. Ancak, demiryolu öncesinde de Buca’nın, burada yaşayan Rumlar, Yahudiler ve Levantenler sayesinde görece gelişmiş bir kültürel zenginliğe sahip olduğunu söylemek mümkün. 18. yüzyılda İzmirli Levantenlerin ikincil konut/sayfiye alanı olarak kullandıkları Buca, bu özelliğiyle refah düzeyi yüksek bir nüfusa sahip olduğunu gösterirken (Birol Akkurt ve Avcı Özbaran, 2010), 19. yüzyıl itibariyle bölgenin önemli banliyölerinden birine dönüşmüş ve kentte kültürel faaliyetler artmıştır. Örneğin, Apollo adlı açık hava tiyatrosunda 1820’lerden sonra pek çok oyun kalabalık izleyiciler önünde sahnelenmiş (www.izmirkulturtuzim.gov.tr, 2019); daha 20. yüzyıla gelinmeden, irili ufaklı spor kulüpleri İzmir genelinde boy göstermeye ve kendi aralarında turnuvalar düzenlemeye başlamıştır (Güneş, 2005).

Ticaret ve yerleşim için Bornova ve Buca’yı tercih eden Levantenler, inşa ettikleri köşk, konak ve malikaneleriyle kentin mimari çehresini değiştirirken, demiryolları, kiliseleri, spor sahaları, lokalleri ve kulüpleriyle, sosyal ve kültürel açılardan da yerelde önemli dönüşümlere öncülük etmişlerdir. Hatta bölgedeki çekicilikleri ve nüfuzlarının ne denli artmış olduğu, 1863 yılında kente gelen Sultan Abdülaziz’in Levantenlerce kendi mülklerinde misafir edilmesinden ve iki yıl sonra

¹ Yok olmuş toplulukları nüfus yapıları ve büyüklükleri açısından inceleyen paleodemografi dalı, bu analizler için mezar taşlarının, büyüklüklerinin ve kullanım/bakım sürelerinin önemine dikkat çeker (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 664-665).

Buca Protestan Anglikan Kilisesi'nin doğrudan padişah fermanıyla yenilenmesinden anlaşılabilir (Şenel ve Ata, 2014: 697). Ticaret yapan ve hatırı sayılır mal varlığına sahip olanların dışında, orta sınıfı temsil eden Levantenler daha çok avukatlık, hekimlik, eczacılık, fırıncılık, otelcilik, lokantacılık, terzilik gibi işlerle meşgul olmuşlardır. Bu uğraşlar, gündelik hayatta yörenin yerel halkıyla daha yakın ilişkiler kurmalarını sağlamış ve bir kültürleşme sürecine uygun zemin yaratmıştır (Uyanık, 2017: 122). Öte yandan, eğitime ve okumaya verdikleri önem, kendi kültürlerini korumalarını sağladığı gibi, bu kültürün yerelde yayılmasını da kolaylaştırmıştır. İstanbul ve İzmir'de çıkardıkları pek çok Fransızca, İtalyanca, İngilizce gazete ile kurdukları okullar ve kiliseler, bu kültür politikalarını yansıtan örneklerdir. Eğitim durumları ve ekonomik güçleri görece iyi olan Levantenler, bölgenin sosyal hayatına da canlılık getirmiş, gelenek ve ritüellerini daim kılmak için kurumsallaşmaya önem vermişlerdir. Açtıkları lokanta, gazino gibi işletmelerde ve kendi malikanelerinde danslı-müzikli etkinlikler düzenlemiş; meraklısı oldukları futbol ve tenisi bir düzen içinde oynayabilmek amacıyla spor kulüpleri kurmuş; at yarışlarının organizasyonu içinse Smyrna Races Club adlı bir kulüp kurup, uygulanması için Buca Hipodromu'nu inşa etmişlerdir (Oban Çakıcıoğlu, 2007: 351-352).

Demiryolu, Ticaret, Eğlence ve Yarışlar

Kültür, sanat, eğlence ve spor etkinliklerinin revaçta olduğu bu ortamda, ulaşılabilen kayıtlara göre, Osmanlı topraklarındaki ilk düzenli yarışlar 1856 yılının 23 Eylül gününde, o dönemde "Paradiso" olarak anılan alanda koşulur. Bu tarih, aynı zamanda ORC'nin İzmir-Aydın demiryolu inşa imtiyazını resmen aldığı gündür. Hatta Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD), 23 Eylül'ü kurumun kuruluş tarihi olarak kabul etmiştir (TCDD 23 Eylül'de 153. Yaşına Giriyor, Son Dakika, 18.09.2019). Organizasyonunda, Bucalı Levantenlerin, Avrupalı diplomatların ve gayrimüslim ahalinin önemli rol oynadığı bu ilk programlı yarışlar, bir tesadüf eseri 23 Eylül tarihine denk gelmemiş olsa gerek. Zira aradan bir buçuk asırdan uzun bir süre geçmesine rağmen, ismi ve idari yapısı değişen ülkenin devlet demiryolları hâlâ bu tarihi benimseyip kutladığına göre, herhalde 1856 yılında düzenlenen yarışlar da, devletten alınan bu önemli imtiyazın kutlama törenlerinin bir parçasıydı. Başka deyişle, bu ilk yarışların imparatorluk topraklarında yatırım ve ticaret yapan Avrupalılar ile Batılılaşma bağlamında daha geniş haklara kavuşan gayrimüslim tebaanın, ortak ve kısmen dışa kapalı bir kutlama etkinliği olduğunu söylemek mümkün. Nitekim organizasyonun o dönemde yegâne Türk üyesi olan Evliyazade Refik Bey'in oğlu Sedat Evliyazade de, bu iddiayı destekleyen bir yaklaşımla, anılarında İzmir'deki yarış ortamını şöyle aktarmaktadır:

"O zamanlar koşulara iştirak eden atların sahipleri tamamen ecnebi idi. Ve ekseriyeti de İngilizler teşkil ederdi. At sahiplerinden başka antrenör, cokey ve seyisler de İngiliz veya Rum'du. Biz Türkler yarışlara ancak seyirci olarak iştirak ederdik. (...) İzmir at yarışlarının önemli bir hususiyeti de bu koşuların adeta enternasyonal bir görünüm taşıması idi. Koşuda hangi millete mensup at sahibi kazanırsa o memleketin bayrağı şeref direğine çekilirdi" (Sedat Evliyazade, Derbi, 1949).

Sedat Evliyazade'nin anılarında aktardığı bu bilgiler, Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla kişilere ve kurumlara verilen hak ve imtiyazların, gayrimüslimlerin daha çok söz sahibi oldukları bir spor ve eğlence organizasyonunda vücut bulduğunu gösteren bir örnektir. Zira demiryolu işletmeciliğinden maden aramaya kadar pek çok alanda yaptıkları yatırımlarla ekonomik açıdan güçlenen Levantenler, o güne kadar Osmanlı topraklarında ilk kez gerçekleşen kültürel/sportif bir organizasyonun temellerini atarken, jokeyinden at sahibine kadar bütünüyle kendi topluluklarının üyelerini bu etkinliğe dahil etmişlerdir. Dönemin padişahı Abdülmecit'in, yakın ilgi gösterdiği bu yarışlarda yalnızca Levantenlerin kurduğu şirketler adına koşular olduğunu görüp, "Sultan Koşusu" adlı bir koşunun da programa eklenmesini istemesi, üstelik bunu, tesadüfen yarışlara denk gelen bir tarihte İzmir'e geldiğinde öğrenmiş olması (İzmir Rehberi, 1934: 111), organizasyonun doğrudan Levantenlerce düzenlenen ve finanse edilen bir yapıda olduğunu kanıtlar.

Bu ilk yarışların organizasyonu ile ilgili kayıtlarda, İzmir’de mukim veya belirli bir süreliğine görev yapmak üzere bu kente gelmiş bazı kişilerin isimleri sıklıkla anılmaktadır. Bunlardan en çok öne çıkan ve yarışların organizasyonuna öncülük ettikleri belirtilenler, İzmir’e yerleşmiş İskoç bir tüccar olan John Borthwich Paterson² ve İzmirli tüccar bir ailenin üyesi Evliyazade Refik Bey’dir. Bu ikilinin yanı sıra, bir süredir Buca ve çevresinde yaşayan Whittall, Rees, Allioti ve Forbes ailelerinden üyelerin de bu yarışların düzenlenmesinde önemli pay sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Hatta bu kişiler, uzun bir süre yılda yalnızca bir kez düzenlenen yarışları örgütlemekle kalmamış, bu işi daha kurumsal ve sürdürülebilir kılmak amacıyla Smyrna Races Club (SRC) aldı bir kulüp kurmuşlardır (Üyken, 2000: 14-16). Ancak bu kulübün tam olarak hangi tarihte kurulduğuna dair kesin bilgilere ulaşılamamıştır. Bazı kaynaklar, SRC’nin kuruluşunu ilk yarışların düzenlendiği 1856 yılına dayandırırken,³ bazıları ise bu kulübün ancak 19. yüzyılın sonunda kurulmuş olabileceğini aktarır (Atabeyoğlu, 1985: 1511-1512). Ulaşılabilen bilgiler ışığında, iddia edildiği gibi eğer J. B. Paterson kulübün kurucuları arasındaysa, kulübün kuruluş tarihi en erken, Paterson’ın İskoçya’dan İzmir’e geldiği 1859 yılı olabilir. Kuruluş tarihi hakkında farklı görüşler olsa da, SRC’nin at yarışlarının 20. yüzyılın başında İstanbul’a taşınmasına kadar İzmir’deki yegâne hak sahibi/organizatörü olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır. TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinde konuyla ilgili ulaşılabilen en eski belge ise “İzmir’in Buca tarafında at yarışları tertip edilmesine izin verilmesi” başlığıyla 1 Kasım 1863’e tarihlenen metindir (BOA: Dosya 282, Gömlek 28).

SRC’nin üyeleri arasında sıkça geçen soyadları incelendiğinde, bu ailelerin neredeyse tamamının Tanzimat ve Islahat Fermanlarının ardından İzmir ve çevresinde (özellikle Buca ve Bornova’da) çeşitli yatırımlar yapan Levantenler olduğu görülmektedir. Örneğin SRC’nin kuruluşunda, daha sonra da yarış ve bahislerin organizasyonunda yer alan William Forbes, 1850 yılında henüz 21 yaşındayken İskoçya’dan İzmir’e maden arama niyetiyle gelen genç bir girişimcidir. Nitekim kısa süre içinde Söke’de bir fabrika sahibi olmuş ve ismi günümüze kadar ulaşan MacAndrews & Forbes Co. adlı şirketin temellerini atmıştır (Kidd, 2016). Forbes ailesinin ismi Buca’da bir sokağa verilmiştir.

Kentte bir sokağa ismi verilmiş diğer bir SRC kurucusu ise, ticaret yapmak üzere Floransa’dan ilk olarak Sakız’a, oradan da İzmir’e gelen ve zaman içinde İzmir İtalyan Ticaret Odası’nın başkanlığına kadar yükselen Albert Aliotti’dir. Bornova, Karşıyaka, Alsancak ve Buca’ya yayılmış olan Aliotti ailesi, halı ticaretiyle uğraşan ve zaman içinde bu alanda pek çok şirketi bünyesinde toplayan Oriental Carpet Manufacturers’ın sahibidir. Zamanında, üzerinde sahip oldukları mülklerin sayıca fazlalığı nedeniyle olsa gerek, Alsancak’ta bugün 1462. Sokak olarak anılan sokağın eski adı Aliotti Bulvarı’dır (Aranızdan Ayrılısam da Yüreğim Hep Türkiye’de, Yeni Asır, 16.11.2010; www.levantineheritage.com, 2019b).

SRC’nin kurucuları arasında anılan diğer bir isim, yarışların tarihiyle ilgili yayınlarda “Rees ailesi” veya “Mösyö/Mister Rees” olarak karşımıza çıkar. Reeslerin Galler’den Osmanlı topraklarına gelişleri ve İzmir’e yerleşim süreçlerini anlatan kaynaklarda, bu ailenin çeşitli üyelerinin isimleri geçmektedir. Bu üyelerden hangilerinin doğrudan yarışlara ilgi gösterdikleri ve hem SRC’nin kuruluşuna hem de yarışların yarım asır boyunca organizasyonuna katıldıklarına dair net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Oban Çakıcıoğlu (2006: 149), Buca’daki hipodromun yapımında Rees Ailesi’nin önemli payı olduğunu aktarır. Kırım Savaşı sırasında ticaret yapmak amacıyla Osmanlı

² İzmir’de düzenlenen ilk at yarışlarıyla ilgili kaynaklarda, bu kişiden yalnızca “Mr. Paterson” olarak bahsedilmektedir. Söz konusu Mr. Paterson’ın, kuşaklar boyunca İzmir’de yaşayacak ailenin Osmanlı topraklarına gelen ilk üyesi John Borthwich Paterson (1818-1889) olduğu düşünülmektedir. J. B. Paterson, 1859 itibarıyla gelip yerleştiği Bornova’da maden çıkarma ve ticareti işleriyle ilgilenmiştir (www.levantineheritage.com, 2019d).

³ Bu konudaki genel yaklaşım, SRC’nin ilk düzenli yarışın koşulduğu 1856’da kurulduğu yönündedir. Ancak gerek İzmir’de gerek Yunanistan’da bulunan ve yetkilileriyle iletişime geçilen arşivlerde bu bilgiyi doğrulayan birincil kaynağa ulaşılamamıştır.

topraklarına gelip Buca'ya yerleşen ailenin yola çıkış noktasının, at yarışlarının büyük ilgi gördüğü Britanya adası olması, Anadolu'ya gelir gelmez bu sosyal oluşumun içine kolaylıkla katılmış ve at yarışlarının gelişimini teşvik etmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Kaynaklarda adı geçen Mösyö/Mister Rees'in, 1853'te Buca'ya gelen Thomas Bowen Rees olması kuvvetle muhtemeldir (Rees, 2003).

SRC için anılan diğer isimlerde de benzer yolculuk, yerleşim ve yatırım hikayeleriyle karşılaşılır. Bazılarının hakkında kitaplar yazılmıştır, bazıları içinse hatıralarını yaşatmak amacıyla günümüzde hâlâ kupalı koşular düzenlenmektedir. Bu ailelerden biri, Fransız Devrimi'nin olası olumsuz etkilerinden kaçmak için devrim yıllarında İzmir'e göç edip Bornova'ya yerleşmiş Giraud ailesi, diğeri ise yine ticari amaçlarla 19. yüzyıl başında İngiltere'den gelen Whittall ailesidir (Ne Türküz, ne de Avrupalı, Milliyet, 28.05.2012; www.levantineheritage.com, 2019c). Her iki aile de, kuşaklar boyunca kendi ticari faaliyetlerini yürütmenin yanı sıra, İzmir çevresine ve sonraki yıllarda yerleştikleri İstanbul yaşamına önemli katkılar sunmuştur (Öndeş, 2015). İçlerinde, at yarışlarına sağladıkları doğrudan katkılar sayesinde unutulmayanlar da vardır. Örneğin Giraud ailesinin üyesi William Giraud (1903-1980), Şirinyer Hipodromu'nun yanındaki meşhur Cennet Harası'nın kurucusu ve 1951 itibarıyla TJK'nın asli üyesidir. Yarışçılık ve yetiştiricilik konularında yaptığı girişimler ve sağladığı kazanımları belleklerde yaşatmak amacıyla, Türkiye Jokey Kulübü (TJK) her sene kış sezonunda yalnızca belli bir başarı seviyesinin üstündeki İngiliz atlarının katılabildiği "William Giraud Koşusu" düzenlemektedir (www.tjk.org, 2016).

Yukarıdaki birkaç örnekte de görüldüğü gibi, 1856 itibarıyla Buca'da başlayan düzenli at yarışları ve bunun kurumsal örgütlenmesi, aynı yüzyıl içinde Avrupa'nın farklı bölgelerinden İzmir'e gelip yerleşen Batılıların yanlarında getirdikleri kültür öğelerinden yalnızca biridir. Bir binek ve yük hayvanı olarak Anadolu insanına hiç de yabancı olmayan at, Anadolu'nun Batı'ya açılan bu liman kentinde artık farklı bir eğlence ve spor aracına dönüşmüş; kendisini seyrettirmek üzere insanları periyodik olarak bir araya toplayan bir etkinliğin başlıca aktörü olmuştur. Bu yarışlar ve muhtemelen üzerine oynanan bahisler sayesinde, dönemin yerel halkı yeni bir oyunla tanışmış; sonucunu birkaç atın o günkü performansının belirlediği bir şans oyununa izleyici olarak katılmaya başlamışlardır.

Bucalı Yarışseverler

İlk düzenli yarışlar 1856'da başlamış olsa da, bu tarihten önce de İzmir'de Levantenlerin kendi aralarında at yarışı düzenlediklerini aktaran bazı kaynaklar bulunmaktadır. Whittall ailesinin, henüz on sekiz yaşındayken 1809'da Liverpool'dan İzmir'e gelen ve iki yıl sonra C. Whittall and Co. adlı şirketini kuran üyesi Charlton Whittall'ın (1791-1867)⁴ Karaosmanoğlu⁵ ve Forbes ailelerinden temin ettiği atlarla 1840 itibarıyla ilk yarışların düzenleyicisi olduğu aktarılmaktadır (Mansel, 2010: 165). İzmir ve Havalisi Asarîatika Muhipleri Cemiyeti'nin 1934 tarihli *İzmir Rehberi*'ndeki bilgilere göre ise, Sultan Abdülmecid 1849 yılındaki İzmir seyahati sırasında, burada yaşayan Levantenlerin düzenledikleri yarışları izlemiş, pek beğenmiş ve İzmirli atçılar kendisine İngiliz ve Arap atları armağan etmiştir. Dört sene sonra, bu defa Mısır seyahatinin ardından kente yeniden gelen ve bir hafta kadar kalan Sultan'ın şerefine büyük bir koşu düzenlenir. Rehberdeki bilgilerden, yarışların programının, kurallarının, ikramiyelerinin, yarışları düzenleyen bu dar çevre tarafından belirlendiği anlaşılmaktadır. Bu durumu Vali Kayserili Ahmet Paşa'dan öğrenen Sultan Abdülmecid, o tarihten itibaren Hazine-i Hassa'dan her sene yirmi altın verilmesini emreder. Bundan

⁴ Whittall ailesinin atçılık ve yarışçılığa olan ilgisi, ailenin henüz İngiltere'de yaşadığı döneme uzanmaktadır. Nitekim Charlton Whittall'ın büyük dedesi James Whittall (1705-1780), dört atın çektiği arabasını kendisi kullanan, atlarıyla yarışlara katılan ve Worcester ile Chester yarışlarında kupalar kazanan bir tüccardır (www.levantineheritage.com, 2019e).

⁵ Karaosmanoğlu ailesi 16-20. yüzyıllar arasında özellikle Batı Anadolu'da kırsal yapıların örgütlenmesi ve dönüşümünde çok önemli roller üstlenmiş, aile üyeleri Manisa'dan Bergama'ya, Turgutlu'dan İzmir'e kadar bölgede pek çok yerleşim biriminde voyvodalıktan belediye başkanlığına idari görevlerle donatılmışlardır. Dolayısıyla 19. yüzyıl ortasında İzmir ve çevresindeki at yarışlarının bu aile üyelerinin bilgisi ve desteğiyle hayata geçirilmiş olması doğaldır (Kaya, 2007: 109).

böyle, Osmanlı İmparatorluğu yıkılana dek düzenlenen her yarış programına “Sultan Koşusu” adlı bir yarış daha eklenecektir (İzmir Rehberi, 1934: 109-111).

Sultan Abdülaziz ise İzmir yarışlarına selefi Abdülmecid’den daha da yakın bir ilgi gösterir. Saltanatı boyunca (1861-1876) imparatorluğun refah düzeyini Batı dünyasında gözlemlediği seviyeye çıkarmak için, başta askeriye ve eğitim kurumlarında olmak üzere pek çok alanda reformlar yapan Abdülaziz, demiryollarına ise ayrı bir önem vermiştir. Belgrad-İstanbul-Basra Körfezi’ni birbirine bağlayacak bir demiryolu hattı için Avrupalı yatırımcılarla görüşmeler yapar (Davison, 2005: 247-248), İstanbul’u Avrupa’ya bağlayan Şark Ekspresi için rayların Topkapı Sarayı bahçesinden geçmesine ve Sirkeci Garı’nın yapımına izin verir (www.kulturvarliklari.gov.tr, 2019), İzmir-Aydın Demiryolu yapımına yakın ilgi gösterir. 1863 yılında Mısır seyahati dönüşünde İzmir’e uğrayan Abdülaziz, 24 Nisan’da Buca’da düzenlenen at yarışlarını seyretmiş, kentte geçirdiği üç gecenin ikisinde Whittall, diğerinde ise Baltazzi ailelerinin malikanelerinde misafir edilmiştir (www.izmirkulturturizm.gov.tr, 2019). Whittall malikanesinde misafirleri ağırlayan, yukarıda ismi adı geçen Charlton Whittall’dür. Sultan ve maiyetindekilerin, Smyrna Races Club’ın düzenlediği at yarışlarından hayli etkilendikleri ve bu etkinliğin Türkler arasında da yaygınlaşması için çaba sarf ettikleri aktarılır. Hatta bu amaçla, Abdülmecid’in başlattığı Sultan Koşusu’nun ikramiyesinin miktarı arttırılmış, 1863 ya da 1864 yılında ise başkentte, “Dersaadet Jokey Kulübü Cemiyet-i Sipahiye” adlı İngiltere’deki Jokey Kulübü benzeri bir örgütlenme kurulmuş, Kağıthane’de bir yarış sahası oluşturulmuş ve koşular düzenlenmeye başlamıştır (Dinçer ve Aşkar, 2002: 1154).

İzmir’de yarışların 20. yüzyıl başına kadar her yıl yapıldığı, bazı yıllarda hem koşu sayısının arttırıldığı hem de sonbahar koşularının programa eklendiği, dönemin İzmir ve İstanbul gazetelerinden takip edilebilmektedir. Bu kaynaklarda, yarış günlerinde Buca’da yapılan hazırlıklar, yarışları izlemek üzere gelen halkla ilgili gözlemler, koşu isimleri, yarış mesafeleri, ikramiyeler gibi bilgiler yer almaktadır (Beyru, 2000: 265-269). Yarışların başlıca icra alanı olarak ismi sıklıkla anılan Buca’nın yanı sıra, Bornova’da da yılda bir veya iki defa yarış düzenlendiğine ilişkin bilgilere de bazı anılarda rastlanır (www.levantineheritage.com, 2019a). Yüzyılın son çeyreğinde artık her kesimden izleyicinin takip ettiği bir etkinliğe dönüşen İzmir yarışları, Buca ve Bornova’nın dışına taşmış, Torbalı, Tepeköy, Söke, Tire gibi çevre yerleşimlerde de düzenlenir olmuştur. Koşuların, yarış organizasyonuna ve dağıtılacak ikramiyeye katkıda bulunan kurumların unvanlarıyla isimlendirilmeleri dikkat çekicidir (Saribey Haykıran, 2013: 193). Örneğin 1879 yılı bahar koşularının isimleri “Rıhtım Şirketi Koşusu”, “Banliyö Koşusu”, “Sultan Kupası Koşusu”, “Direktörler Koşusu”, “Aydın Demiryolu Koşusu”, “Kasaba Demiryolu Koşusu” ve “Teselli Koşusu’dur” (Le Matin’den aktaran Beyru, 2000: 267). Koşuları isimlendirmek ve koşunun galibine, adına koşulan kişi ya da kurumu temsilen bir ödül vermek günümüzde de devam eden bir gelenektir.

Dönemin gazetelerindeki bilgilerden, yüzyıl sonuna doğru yarış organizasyonunun hâlâ Levantenlerin elinde olduğu anlaşılıyor. Nitekim yukarıda bahsedilen koşulara isimlerini veren şirketlerin tamamı Levanten yatırımcılar tarafından devletten alınan imtiyazlarla kurulmuştur (Özer, 2015: 25, 35). Ancak koşular artık tüm tebaaya hitap etmektedir. Örneğin 1891 bahar yarışları, o yılki Paskalya bayramının üçüncü gününde koşulması gerekirken, bu tarih aynı zamanda Ramazan ayının yirmi yedinci gününe denk geldiği için birkaç gün sonra kutlanacak bayramın ikinci gününe ertelenmiş ve yapılan bu “jest” nedeniyle yarışların düzenleyicilerinden İzmir-Aydın Demiryolu şirketi müdürüne hitaben bir teşekkür yayınlanmıştır (Hizmet’ten aktaran Beyru, 2000: 268). Bu durum, yarışların organizasyonunun Levantenlerin elinde olmasına karşın, ilk programlı yarışların yapıldığı 1850’li ve 60’lı yılların aksine, artık Müslüman tebaanın da yarışlarla ilgilendiğini ve doğrudan katıldığını göstermektedir.

Dönemin isim yapmış en ünlü jokeyleri Badi, Vahan ve Manisalı Çerkez Bekir'dir.⁶ Refik Evliyazde'nin anlattığı kadarıyla, Mısır'da at yarışlarının gelişiminde önemli rol oynayan Ahmet Bekri Bey, İzmir'de hiç Türk atı ve jokeyi olmamasına üzülererek, 1885 yılı ilkbahar yarışlarına *Nedim* adlı kendi atını getirtmiş ve programdaki altı koşuyu da, kendi bindiği bu atla kazanmıştır (Üyken, 2000: 14-15). Aynı atla aynı gün içinde altı koşu kazanmanın ne kadar gerçekçi olduğu tartışmaya açık olsa da, Ahmet Bekri Bey'in bu girişimi ve başarısı, İzmir'de nihayet Türk bayrağının da göndere çekilmesini sağlamıştır. Ahmet Bekri Bey'in Türklerin yarışlara katılımına öncülük ettiği bilgisinin doğru olduğu varsayılırsa, kendi bindikleri atlarıyla İzmir yarışlarında birinci olan Miralay Hıfzı Bey, İdris Efendi, Hüsnü Efendi ve Çerkez Hüsnü Bey'in de bu başarıları 1885 sonrasında gerçekleşmiş olsa gerekir (Özgentürk, ty: 35-36). 1897 yılı sonbahar programındaki "Sporting Club" yarışını Jandarma Binbaşı Mustafa Efendi'nin atının kazanmış olması, Levanten olmayanların da yüzyılın sonunda atlarını yarışlara kaydettirmeye devam ettiklerinin bir başka somut kanıtıdır (Beyru, 2000: 268-269).

Güleç'e göre İzmir yarışları, katılan atların cinslerine ve sahiplerinin milliyetlerine göre üç döneme ayrılır. Bu tarihlendirmeye göre, birinci dönem İzmir'de yerli Arap ve ithal İngiliz atlarının bir arada yarıştırdıkları yıllardır. Bu dönemde İngiliz atlarının Araplara göre daha üstün olduğu ve yarışların çoğundan galip ayrıldıkları anlaşılmaktadır. Net bir tarih verilmesi de, ikinci dönem bu defa Arap atlarının İngilizleri geçmeye başladığı ve İngiliz atlarının gözden düştüğü, hatta çoğu yarışta yalnızca Arapların koşturulduğu yıllardır. Bu dönem sekiz-on sene kadar sürmüştür. Üçüncü dönem ise, Ahmet Bekri Bey'in *Nedim*'le İzmir yarışlarında galip gelerek Türk bayrağını ilk kez göndere çektiğiyle başlar. Güleç'in, Aral'dan aktardığına göre, ortaya çıkan bu başarı üzerine Levantenler İngiltere'den *Toricelli* ve Fransa'dan *Vulaj* (*Voulage* veya *Voyage* olabilir) adlı iki kaliteli İngiliz atı getirtmiş ve *Nedim*'in karşısına çıkarmışlardır. *Nedim*'in *Toricelli*'ye geçilmesinin İzmirli Türkleri üzdüğü, Levantenleri ise mutlu ettiği, bunun üzerine Ahmet Bekri Bey'in Mısır'dan *Aziz*, *Mifrat* ve *Malum* adlı yeni Arap atları getirttiğine ilişkin bilgiler, bu dönemde İzmir'deki topluluklar arasında milliyetçiliğe dayanan rekabetlerin güçlendiğini ve at yarışları gibi sportif etkinliklerde açığa çıktığını göstermektedir (Aral'dan aktaran Güleç, 1996: 63-65).

20. yüzyıl başında, hatta "On Yıllık Savaş" döneminde bile İzmir'in, Anadolu'nun pek çok bölgesine kıyasla sosyal-kültürel gelişmişlik düzeyinin üstün olduğu ve Batılı tarzda eğlence ve spor faaliyetlerinin artarak devam ettiği, söz konusu yıllara tanıklık edenlerin anılarında bulunabilir. Levanten, Rum, Ermeni, Sefarad ve Müslüman toplulukların bir arada yaşadıkları kentte açık hava sinemaları, tiyatrolar, kumarhaneler, kafeler, gazinolar faaliyetlerine devam ederken, bunlar içinde en revaçta olanları Cercle de Smyrne, the Sporting Building, the Country Club ve the Greek Club olarak anılmaktadır. Her ne kadar bu dönemde artık Smyrna Races Club'ın ismine kaynaklarda rastlanmasa da, golf ve at yarışlarının en çok ilgi gören spor dalları olmaya devam ettiği anlatılır (Karavasilis, 2010: 44-45).

Sonuç

At yarışı, uygarlık tarihi boyunca insanla hayvanın rakip olarak değil, adeta aynı takımın birer üyesi gibi birlikte katıldıkları bir spor dalı ve aynı zamanda bir oyundur. Evrensel kurallara bağlanarak günümüze kadar ulaşmış ve uygulandığı ülkelerde popülerliğini korumayı başarmıştır. Ayrıca, sanayi ürünlerine yenilerek gündelik hayatta gitgide gözden uzaklaşan atların hâlâ merkezinde oldukları nadir alanlardan biridir. 17. yüzyıl itibarıyla Britanya'da gelişen yetiştiriciliğe koşut olarak bir düzene oturtulan yarışlar, Osmanlıların Batı dünyasıyla iktisadi ve kültürel ilişkilerinin geliştiği 19. yüzyıl ortalarında Anadolu topraklarına gelmiş bir kültür ögesi olarak kabul

⁶ Kısakürek, "İzmirli Bekir" olarak andığı bu jokeyi "Bu adam ummî alafranga tipidir ve o da efendileri gibi İngiliz hayranıdır. Cebinde daima bir muhtıra defteri taşır ve İngilizlere ait duyduklarını ve yarış tabirlerini, o deftere, kargacık burgacık, kaydeder" sözleriyle tarif etmektedir. İngilizlerin İzmir'de yalnızca yarış ve bahisleri organize etmedikleri, yarışçılık kültürünün bütünüyle örnek alınan modeli oldukları görülmektedir (Kısakürek, 2003: 110).

edilebilir. Bu kültür aktarımında, ticari ve diplomatik amaçlarla İzmir ve çevresine yerleşen Levantenlerin büyük rolü olmuştur.

Levantenler, yeme-içmeden giyim-kuşama, sportif ve sanatsal faaliyetlerden oyun ve eğlence kültürüne kadar, Osmanlı topraklarının yerleştikleri bölgelerinde gündelik hayatın “alafrangalaşmasının” önünü açmışlardır. Bilinen ilk düzenli yarışların koşulduğu Buca da bu kültürlenme sürecinden etkilenen yerlerden biridir. İzmir-Aydın demiryolu üzerinde bulunan konumu ve Levantenlerin gözde sayfiye bölgelerinden biri oluşu, Buca’nın 19. yüzyıla gelindiğinde sosyal ve kültürel açıdan hayli zenginleşmesini sağlamıştır. Belli bir düzen ve kurallar etrafında koşulan at yarışları da, Bucalı Levantenlerin yanlarında getirdikleri eğlence kültürünün bir parçasıdır. 1856 yılında Osmanlı devletinden alınan bir imtiyazın kutlaması olarak başlamış fakat aynı zamanda, bu topraklarda bir buçuk asır sürecek ve günümüze ulaşacak bir geleneğin de köklerini salmıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısı boyunca belli bir periyotta düzenlenen Buca yarışları, öncelikle gayrimüslim tebaanın Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla ilan edilen reformlardan yararlandığını gösteren bir örnektir. Zira yüzyılın son çeyreğine kadar, Müslümanların bu etkinliğe aktif olarak katılabildikleri söylenemez. 1880’ler itibariyle tüm milletlerden at sahiplerinin, jokeylerin ve seyircilerin oyuna dahil oluşu ise, yavaş yavaş kendini göstermeye başlayan milliyetçi duyguların dışavurumlarına sahne olur. Diğer taraftan, Buca’daki yarışları yerinde izleyen iki Osmanlı sultanı, Batı menşeli bu etkinliği beğenmiş, başkentte de uygulanması için girişimlerde bulunmuştur. Dolayısıyla Buca yarışları, Kağıthane’de başlayıp 20. yüzyılda Veliefendi’de devam edecek İstanbul yarışlarının da öncülüdür. Son olarak Levantenlerin, eski adı Paradiso olan bugünkü Şirinyer’de inşa ettikleri hipodrom, zaman içinde birçok değişiklik görse de, hâlâ aynı yerde durmakta ve günümüz atları, bir buçuk asır öncesinin atlarıyla aynı yerde koşmaktadır. 1850’lerde inşa edilen hipodromun fizik özellikleri hakkında elde çok az bilgi vardır, ancak Levantenlerce ortaya konan bu tesisin, Roma İmparatorluğu döneminden beri Anadolu topraklarında inşa edilen ilk hipodrom olduğunu söylemek mümkündür. Kısacası 19. yüzyılın Buca yarışları, Anadolu’daki kökleri Antik Çağ’a uzanan bir geleneğin yüzlerce yıl sonraki devamı, heyecanı günümüzde de yaşanmaya devam eden popüler bir oyunun bir buçuk asır önceki başlangıcıdır.

Kaynakça

- Atabeyoğlu, C. (1985). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*. Cilt 6. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beyru, R. (2000). *19. Yüzyılda İzmir’de Yaşam*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Beyzatlar, M. A. (2010). *The Impact of Railway Infrastructure on Economic Growth and Population in Turkey*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, TC Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Birol Akkurt, H. ve Avcı Özbaran, F. (2010). “Modernist Konut Üretiminin Merkez Dışı Yayılımı: İzmir - Buca Örneği”. *Mimarlık Dergisi* (353) www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=367&RecID=2393 (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Buca Belediyesi. “Tarihçe”. www.buca.bel.tr/Buca-Hakkında/1/tarihce/buca.html (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Davison, R. H. (2005). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Reform 1856-1876: Osmanlı İmparatorluğu’nda Modernleşme ve Reform Hamlesinin En Önemli Yılları*. (Çev.) Orhan Akınhay. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Derbi, (02.08.1949), “Sedat Evliyazade”, 4(156).

- Dinçer, F. ve Yaşar, A. (2002). “Osmanlı Döneminde Atlı Sporlar”. *Türkler Ansiklopedisi*. Cilt 10. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Emiroğlu, K. ve Aydın, S. (2003). *Antropoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gallica – Bibliothèque National de France. “Map of the Ottoman Railway From Smyrna to Aidin, 1860”. <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53029398c/f1.item.zoom> (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Güleç, E. (1996). *Türk Arap Atı*. Ankara: Türkiye Jokey Kulübü Yayınları.
- Güneş, G. (2005). “19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla İzmir’de Futbol”. *Toplumsal Tarih* (142). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- İzmir ve Havalisi Asariatika Muhipleri Cemiyeti. (1934). *İzmir Rehberi* (XI). İstanbul: Resimli Ay Matbaası.
- Karavasilis, N. (2010). *The Whispering Voices of Smyrna*. Pittsburg: Dorrance Publishing.
- Kaya, K. (2007). “Tanzimat’tan Önce Belediye Hizmetleri ve Voyvodalar”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*. 26(41). <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/938/11688.pdf> (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Kısakürek, N. F. (2003). *At’a Senfoni*. 3. Baskı. İstanbul: Türkiye Jokey Kulübü Yayınları.
- Kidd, W. “MacAndrews & Forbes and the Forbes Family”. *Levantine Heritage*. www.levantineheritage.com/forbes-history.html (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Kurmuş, O. (1982). *Emperyalizmin Türkiye’ye Girişi*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Levantine Heritage (2019a). “A Brief History of the Fidaos”- Levantine Diary Selections. www.levantineheritage.com/diaries.html (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Levantine Heritage (2019b). “A potted history of the Aliotti family in the Levant”. www.levantineheritage.com/testi77.htm (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Levantine Heritage (2019c). “A record of the origin and history of the Giraud and Whittall families of Turkey by Edmund H. Giraud”. www.levantineheritage.com/book1.htm (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Levantine Heritage (2019d). “Paterson family”. www.levantineheritage.com/paterf.htm (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Levantine Heritage (2019e). “Updating the Whittalls of Genealogy in 1996 and Organizing the Reunion of 1999”. www.levantineheritage.com/pdf/Updating-the-Whittalls-of-Turkey-genealogy-in-1996-Betty-McKernan.pdf (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Mansel, P. (2010). *Levant: Splendour and Catastrophe on the Mediterranean*. New Haven and London: Yale University Press.
- Milliyet, (28.05.2012), “Ne Türk’üz ne de Avrupalı”. www.milliyet.com.tr/-ne-turkuz-ne-de-avrupali--gundem-1545857/ (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Oban Çakıcıoğlu, R. (2006). *İzmir’in Eski Kentsel Dokusunun Korunması ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. TC Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Oban Çakıcıoğlu, R. (2007). “Levanten Kavramı ve Levantenler Üzerine Bir İnceleme”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (22). <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/379/369> (erişim tarihi: 07.12.2019)

- Öndeş, O. (2015). *Modalı Vitol Ailesi*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Özer, M. H. (2015). “Türkiye’de Devletçi İktisat Politikaları Çerçevesinde Yabancı Sermayeli İktisadi Teşekküllerin Millileştirilmesi ve Ekonomiye Yansımaları (1930-1939)”. *E-Journal of New World Sciences Academy*. 3C0126, 10(1). NWSA ID: 2015.10.1.3C0126. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.1.3C0126>
- Özgentürk, N. (ty). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e At Sevdası*. İstanbul: Türkiye Jokey Kulübü Yayınları.
- Pamuk, Ş. (2007). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Paranın Tarihi*. 4. Baskı. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Rees, Tom. *Merchant Adventurers in the Levant*. Talbot Publishing, 2003. Levantine Heritage. www.levantineheritage.com/testi46.htm (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Sarıbey Haykıran, A. (2013). *Aydın Vilayeti’nde Çiftlikler (1839-1918)*. Yayınlanmamış doktora tezi. TC Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Son Dakika, (18.09.2009), “TCDD 23 Eylül’de 153. Yaşına Giriyor”. www.sondakika.com/haber/haber-tcdd-23-eylul-de-153-yasina-giriyor/ (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Şenel, O. ve Ata, Y. (2014). “Türkiye’de Protestan Müziği: İzmir Buca Baptist Kilisesi Örneğinde Müzik ve İbadet”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7(32). www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi32_pdf/8diger_sosyalbilimler/senel_onur_yaseminat_a.pdf (erişim tarihi: 07.12.2019)
- TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı. Başbakanlık Osmanlı Arşivi. Dosya No: 282. Gömlek No: 28.
- TC Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. “Buca”. www.izmirkulturturizm.gov.tr/EN,110151/buca.html (erişim tarihi: 12.07.2019)
- TC Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. “Buca” www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77445/buca.html (erişim tarihi: 07.12.2019)
- TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. “Sirkeci Garı’nın Tarihçesi”. www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44028/istanbul-tcdd-istanbul-sirkeci-gari-demiryolu-muzesi.html (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Toprak, Z. ve Karakurt A. (2009). “Türkiye’de Yabancı Mezarlıkları ve Küresel İlişkiler Ağında Stratejik Gelişmeler: İzmir İçin Bir Yaklaşım”. *Yönetim Bilimleri Dergisi* (7:1). http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/COMU/860/Zerrin_Toprak_Makale.pdf?sequence=1&isAllowed=y (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Türkiye Jokey Kulübü. “William Giraud Koşusu’nu Extra Power kazandı”. www.tjk.org/TR/map/News/Page/15528 (erişim tarihi: 07.12.2019)
- Uyanık, E. (2017). “Levantenlerin Buca’nın Sosyo-Ekonomik Hayatına Etkileri”. *Dokuz Eylül Buca’yı Konuşuyor: Düünden Bugüne Buca*. (Ed.) Hasan Çukur ve Raziye Çakıcıoğlu Oban. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Üyken, N. (2000). *Türkiye Jokey Kulübü Tarihçesi (50. Yıl)*. İstanbul: Türkiye Jokey Kulübü Yayınları.
- Yeni Asır, (16.11.2010), “Aranızdan Ayırılsam da Yüreğim Hep Türkiye’de”. www.yeniasir.com.tr/hayatinicinden/2010/11/17/aranizdan_ayrilsam_da_yuregim_hep_tur_kiyede (erişim tarihi: 07.12.2019)